

TERMÍN: 11.06.2023

xx32057xx
Recenzia B
Dávid Martinák
david.martinak@minedu.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Dávid Martinák**NÁZOV MATERIÁLU: **Pracovným migrantom sa na Slovensku darí lepšie ako odídencom**TYP VÝSTUPU*[1]: **komentár**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR - Inštitút sociálnej politiky**AUTORI/KY: **Marcela Veselková, Branislav Hábel**

SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **1****PRIPOMIENKY:**

P.č	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Časť 3.1 str. 6	Autori uvádzajú, že „presné čísla o počte navrátišých odídencom nepoznáme“. Tiež si nie som vedomý, že by existovali administratívne údaje, ktoré by presne mapovali počet odídencom v SR, avšak dávam do pozornosti alternatívne	To, že presne nevieme koľko odídencom zostáva v SR je problém. Toto sa však netýka iba SR, podobné sú na tom aj iné krajiny. Získanie predstavy o počte odídencom zostávajúcich v SR a následné porovnanie koľko z nich sa zapája alebo	Akceptovaná. Doplnili sme graf s odhadovanou mierou zamestnanosti (graf 7).

		<p>možnosti údajov, ktoré by mohli poskytnúť ešte komplexnejší pohľad na participáciu odídencom na trhu práce. Odporúčam pozrieť sa na údaje (ak nimi disponujú) z finančnej pomoci UNHCR a evidenciu uchádzačov o zamestnanie.</p>	<p>nezapája do trhu práce v SR by mohlo pomôcť rozšíriť obraz o integrácii odídencom na trhu práce v SR.</p> <p>Určitú predstavu o tom koľko odídencom zostáva v SR môže priniesť napr. pohľad na finančnú pomoc UNHCR, ktorú odídenci mohli poberať v období máj-september 2022. Nárok na takúto pomoc mal každý odídenec so statusom dočasného útočiska alebo žiadateľ o azyl (ktorý prišiel od 24. februára 2022), ak o ňu požiadal. V období kedy táto pomoc končila to bolo vyše 62 tisíc vyplatených dávok. V októbri sa však opäť prešlo na pomoc v hmotnej núdzi, ktorá má však striktnejšie podmienky poberania a teda sa na základe poberateľov sa nedá dobre odhadnúť počet odídencom v SR. Približná predstava o tom koľko odídencom sa zdržiava SR je dôležitá z hľadiska odporúčaní, teda nielen odporúčaní k matchingu odídencom na zodpovedajúce pracovné miesta, ale aj k tomu v akej miere participujú na trhu práce v SR.</p> <p>Ak aj nevieme presne povedať koľko odídencom sa zdržiava v SR, podľa môjho názoru by pridanou hodnotou komentára</p>	<p>a korešpondujúci text:</p> <p>"Hneď v prvom mesiaci vojny si na Slovensku našlo prácu 11 % odídencom v produktívnom veku 18 až 64 rokov. Odhadovaná miera zamestnanosti sa však v júni až septembri 2022 rýchlo ustálila a pohybovala sa v rozmedzí od 22,3 % do 37,2 % (Graf 7, Box 1). Za predpokladu, že počet nepracujúcich sa od septembra 2022 výrazne nezmenil, odhadujeme, že vo februári 2023 miera zamestnanosti dosiahla 34,2 %. K zhruba rovnakému odhadu zamestnanosti odídencom (34,5 %) sme sa dostali aj za jednoduchého predpokladu, že tak ako z Česka, aj zo Slovenska odišla zhruba tretina odídencom v produktívnom veku. Pre porovnanie, v</p>
--	--	---	--	---

			<p>mohlo byť pozrieť sa koľko odídencov sa aktívne participuje na trhu práce, tzn. nielen pracuje ale si aj aktívne hľadá prácu. V admin. údajoch by najlogickejšie bolo pozrieť sa nato koľko z nich evidujeme ako uchádzačov o zamestnanie. Nie som si však istý nakoľko je to možné.</p>	<p>Česku dosiahla zamestnanosť odídencov k 7. aprílu 2023 zhruba 36 %. V niektorých krajinách, ako napríklad v Estónsku, Holandsku, Litve alebo v Spojenom kráľovstve, však zamestnanosť odídencov presiahla už 40 % (Dumont a kol. 2023). Zamestnanosť odídencov na Slovensku má preto ešte potenciál rásť. "</p> <p>„Box 1 Predpoklady odhadu miery zamestnanosti odídencov na Slovensku.</p> <p>Hlavným problémom akéhokoľvek odhadu zamestnanosti odídencov je neexistencia administratívnych údajov o skutočnom počte odídencov na území Slovenskej republiky. Poznáme síce počet osôb, ktorým bol udelený štatút</p>
--	--	--	---	--

				<p>dočasného útočiska, časť týchto osôb sa však medzitým vrátila späť na Ukrajinu alebo sa presunula do iných krajín. Počet navrátiacich pritom nemusí byť zanedbateľný. Napríklad v Českej republike sa vďaka elektronickej registrácii za účelom predĺženia dočasnej ochrany zistilo, že k 1. aprílu 2023 sa späť na Ukrajinu vrátila zhruba tretina osôb, ktorým bol počas prvého roka od začiatku ruskej agresie udelený štatút dočasného útočiska (Ministerstvo vnútra ČR 2023). Podiel pracujúcich na počte žiadateľov v produktívnom veku teda predstavuje spodnú hranicu miery zamestnanosti, pričom skutočná miera zamestnanosti je pravdepodobne vyššia. Pri odhade hornej hranice sme vychádzali z počtu osôb v</p>
--	--	--	--	--

				<p>produktívnom veku, ktorým v období od júna do septembra 2022 UNHCR poskytoval finančnú asistenciu. Keďže počet pracujúcich medzi poberateľmi tejto pomoci bol minimálny, po prirátaní počtu pracujúcich odídencom dostaneme spodný odhad počtu odídencom na Slovensku. Tento odhad však nezachytáva tých odídencom, ktorým síce bol udelený štatút dočasného útočiska, ale na Slovensku nepracovali, ani nepožiadali o finančnú pomoc. Podiel pracujúcich na súčte pracujúcich odídencom a odídencom v produktívnom veku, ktorým UNHCR poskytol finančnú pomoc, preto považujeme za hornú hranicu miery zamestnanosti. Údaje z UNHCR sú dostupné len za mesiace jún až september 2022. V</p>
--	--	--	--	---

				<p>ostatných mesiacoch síce mali odídenci nárok na dávku v hmotnej núdzi, kritéria na jej získanie však boli prísnejšie ako kritéria na získanie pomoci z UNHCR, čo počet nepracujúcich odídenčov výrazne podhodnocuje. Pri odhade miery zamestnanosti sme sa preto obmedzili na obdobie jún až september 2023. Odhadovaná miera zamestnanosti predstavuje aritmetický priemer medzi spodnou a hornou hranicou odhadu.“</p> <p>Zber údajov o počte odídenčov, ktorí sa reálne zdržiavajú na území SR, sme doplnili aj medzi odporúčania.</p>
2	Časť 4, str. 12	Uviesť referenciu na metodickú príručku Ministerstva školstva.	V texte sa spomína, že na základe metodickéj príručky boli vyplnené údaje o dosiahnutom vzdelaní namapované na	Akceptovaná. Zdroj bol doplnený do zoznamu literatúry.

			ISCED 97 kategórie. Predpokladám, že ide o Národnú klasifikáciu vzdelania (https://www.minedu.sk/data/files/3772.pdf), v zozname literatúry však nie uvedená žiadna referencia.	
3	Časť 4, str. 12	Odporúčam preveriť klasifikáciu stupňa dosiahnutého vzdelania.	Hoci to na prezentované výsledky zrejme nemá vplyv, podľa môjho názoru sa pri stupni najvyššieho dosiahnutého vzdelania - základné má uvádzať iba úspešné absolvovanie základného vzdelania teda nižšieho sekundárneho vzdelania (v SR absolvovanie posledného ročníka 2. stupňa ZŠ prípadne 4. ročníka 8 ročných gymnázií). Absolvovanie iba primárneho vzdelania (ISCED 1) by podľa mňa malo byť zaradené do kategórie neukončené základné vzdelanie. Obdobne by to malo byť aj v prípade Ukrajincov. (https://www.minedu.sk/data/att/22496.pdf).	Akceptovaná. Vzhľadom na nízky počet osôb s neukončeným základným vzdelaním sme upravili uvádzanie v texte na „< ZŠ a ZŠ“. Okrem toho bolo v tabuľke 3 primárne vzdelanie zaradené pod neukončené základné vzdelanie.
4	Časť 4, str. 12-13	Zvážiť odfiltrovanie pracujúcich s vymeriavacím základom v danom mesiaci nižším než minimálna mzda.	Autori transparentne poukazujú na limity analýzy, medzi ktoré napr. patrí aj absencia informácií o výške úväzku pracujúcich z oboch skupín. Dá sa však predpokladať, že pracovní migranti a odídenci sa môžu líšiť v pracovnom čase (plný vs. skrátený úväzok). Keďže väčšinu odíencov tvoria ženy a deti, časť	Akceptovaná. Pracujúci, ktorých vymeriavací základ v danom mesiaci bol nižší ako minimálna mzda, boli z populácie vylúčení.

			<p>odídencom môže byť v dôsledku starostlivosti o deti nútená pracovať v kratších formách pracovných úväzkov. Toto by však malo priamy vplyv na vykazované vymeriavacie základy. Možno by sa dalo v údajoch LFS porovnať ako sa zmenilo u cudzincov zamestnávanie na plné a skrátené úväzky pred a po vypuknutí vojny. Do nejakej miery sa však tento problém dá ošetriť tým, že zo vzorky porovnávaných osôb budú odfiltrovaní pracujúci s vymeriavacím základom pod úrovňou minimálnej mzdy v danom mesiaci.</p>	
5	5.2	<p>Odporúčam porovnávať vybrané indikátory (najmä mzdové rozdiely) po zohľadnení rozdielnej štruktúry oboch porovnávaných skupín.</p>	<p>Autori sami konštatujú, že obe porovnávané skupiny, tzn. pracovní migranti a odídeni, sa odlišujú z hľadiska niektorých demografických charakteristík, predovšetkým pohlavia. Zatiaľ čo v prvej majú výraznú prevahu muži, v druhej sú to ženy. Časť mzdových rozdielov môže byť teda spôsobená aj rozdielnou štruktúrou oboch skupín, preto odporúčam porovnať rozdiely pri zohľadnení faktorov ako pohlavie, vek, dosiahnuté vzdelanie.</p>	<p>Akceptovaná. Komentár bol doplnený o porovnanie rodových rozdielov a dosiahnutého vzdelania (Príloha 5 a Príloha 6). Ženy sa v priemere uplatňovali na pozíciách s nižším ISEI. (Tu sú zahrnutí aj pracujúci na rôzne dohody.) Mzdové rozdiely neboli jednoznačne v prospech mužov, tu je však vzhľadom na nízke početnosti (a menšiu</p>

				sledovanú populáciu) nutná opatrnosť pri interpretácii výsledkov.
6		Pre porovnanie výsledkov pracovných migrantov a odídencov s výsledkami pracujúcich so SR štátnou príslušnosťou na trhu práce odporúčam využitie alternatívnych údajov.	V závere autori konštatujú, že v prípade domáceho obyvateľstva nie sú k dispozícii administratívne údaje o ISCO, čo znemožňuje komparáciu ohľadom kvalifikačného nesúladu a miezd občanov SR. Na porovnanie miezd by autori však mohli využiť údaje zo Štatistického zisťovania o cene práce a na porovnanie prekvalifikovanosti, resp. súladu práce a vzdelania, zasa buď rovnaké údaje prípadne údaje z LFS.	Čiastočne akceptovaná. Doplnili sme analýzu prevzdelanosti slovenskej populácie na základe LFS, 4Q-2022 (Príloha 4). V prípade porovnania miezd pracujúcich Ukrajincov a domáceho obyvateľstva sme doplnili len odkaz na staršie porovnanie miezd pracovných migrantov z Ukrajiny a domáceho obyvateľstva, podľa ktorého medzi porovnávanými skupinami neboli výrazné mzdové rozdiely (Trexima 2022b). Toto porovnanie však nezahŕňalo odídencov, ktorí podľa našich odhadov zarábajú menej ako pracovní migranti.

				<p>Pri snahe o hlbšiu analýzu sme však narazili na nedostatok porovnateľných údajov. Sociálna poisťovňa neviduje ISCO kód, t. j. pre domáce obyvateľstvo nevieme vyrátať priemernú mzdu na úrovni zamestnaní. ISCP ako alternatívny zdroj nedokážeme použiť, pretože za sledované obdobie MPSVaR individuálnymi údajmi z ISCP nedisponuje. Vedeli sme sa pozrieť len na kvartálne priemery na úrovni zamestnaní ISCO, ktoré Trexima publikuje na svojej webovej stránke. Ďalším problémom je, že ISCP vo vzorke nadhodnocuje veľké firmy, čo následne nadhodnocuje aj odhady hrubej mzdy (v sledovanom období boli kvartálne priemery zhruba 10 % nad priemerami uvádzanými ŠÚ SR). Nakoniec, podľa našich</p>
--	--	--	--	--

				informácií ISCP nerozlišuje medzi pracovnými migrantmi a odídenkami. Vedeli sme preto uviesť len celoslovenský priemer (Príloha 7) na úrovni zamestnaní na základe ISCP, pričom po porovnaní so mzdami Ukrajincov na základe údajov zo SP vieme povedať len to, že s výnimkou piatich zamestnaní zarábali odídenci menej ako celoslovenský priemer. Vzhľadom na rozdiely v zbere údajov však treba túto informáciu považovať len za indikatívnu.
7	5.1	Odporúčam grafy 6 a 7 a zodpovedajúci text presunúť do predchádzajúcej podkapitoly.	Grafy tematicky zapadajú skôr do časti s popisom oboch porovnávaných skupín, než do časti, ktorá podľa nadpisu má riešiť nesúlad medzi vzdelaním a povoláním.	Akceptovaná. Grafy boli presunuté.
8	5.1	Navrhujem skupinu povolání ISCO 3 preklasifikovať ako vhodnú pre vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov, tzn. ak VŠ vzdelaný pracuje v ISCO 3 nejde o prevzdelanosť.	V SR nie je rozšírené post-sekundárne vzdelanie (podobne to vyzerá aj v prípade prezentovaných údajov za UA pracujúcich), na druhej strane však kategória ISCO 3 tvorí z hľadiska	Akceptovaná. Opravené v Tabuľke 3 „Mapovanie ISCO-08 úrovni zručností na stupne vzdelania ISCED-97“ a zapracované

			<p>pracujúcich jednu z najpočetnejších kategórií. To však v praxi znamená, že veľká väčšina osôb pracujúcich na pozíciách ISCO 3 v takomto nastavení nemôže dosahovať „job match“ a sú buď identifikovaní ako prekvalifikovaní (v prípade VŠ vzdelania) alebo podkvalifikovaní (v prípade stredného vzdelania). ISCO 3 medzi pozície vhodné pre VŠ vzdelaných zaraďuje zaraďuje aj Eurostat</p> <p>https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/skills.</p>	<p>do výsledných odhadov prevzdelanosti.</p>
9	Závery odporúčania	a	<p>Zvážiť rozšírenie okruhu odporúčaní na zlepšenie „job matchingu“.</p>	<p>Zistenia naznačujú, že odídenci majú problém nájsť prácu, ktorá by zodpovedala ich kvalifikácii. Čiastočne je takéto odporúčanie zahrnuté v podpore jazykového vzdelávania. To korešponduje s hlavným problémom, ktorý Ukrajinci uvádzajú v prieskumoch ako prekážku pri hľadaní si práce. Ale je tiež možné, že bariéry pre lepší „job matching“ existujú aj nad rámec jazykovej bariéry. Naznačuje to aj prieskum Trexima (2022), ktorý ako prekážky uvádza „nedostatok vhodných pracovných ponúk na pracovných portáloch, nedostatok informácií, kde možno pracovné ponuky vyhľadávať“. Nechávam na zváženie autorov, či v tomto</p> <p>Neakceptovaná. Odídenci sa neregistrujú ako uchádzači o zamestnanie na úradoch práce.</p> <p>Informácie o pracovných ponukách sú dostupné na štátnom portáli sluzbyzamestnanosti.gov.sk, aj na rôznych komerčných portáloch. Odkazy na všetky portály sú dostupné aj na stránkach IOM:</p>

kontexte nie je žiadúce vytvoriť prostredie, v ktorom budú odídenci lepšie informovaní o možnostiach zamestnania a prepájaní s potenciálnymi zamestnávateľmi. V tomto kontexte môže byť relevantná pripomienka č. 1, konkrétne informácia o tom koľko odídcov využíva služby úradov práce pre hľadanie si vhodného zamestnania.

<https://www.mic.iom.sk/sk/novinky/188-rodina/763-podmienky-zamestnania-sa-na-slovensku-pre-utecencov-odídcov-alebo-ziadatelov-o-azyl.html>.

Upravili sme však odporúčanie týkajúce sa aktivácie ekonomicky neaktívnych odídcov.

„Aktívne oslovovanie odídcov sťažuje už spomínaná neexistencia jednotného registra odídcov s kontaktnými údajmi. Výnimku tvoria len odídenci poberajúci dávku v hmotnej núdzi, na ktorých úrady práce majú telefonický kontakt. Títo však tvoria len malú časť ekonomicky neaktívnych odídcov. Informovanosť má preto zmysel zlepšovať najmä na miestach osobného kontaktu s

			<p>odídencami, ako napríklad na úradoch práce pri žiadosti o pomoc v hmotnej núdzi, prostredníctvom neziskových organizácií, vo veľkokapacitných centrách alebo priamo v obciach.</p> <p>Odporúčanie: Aktívne oslovovať ekonomicky neaktívnych odídcov na miestach osobného kontaktu s odídencami.“</p>
--	--	--	---

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Tému recenzovaného výstupu pokladám za aktuálnu a dôležitú. Autori sa úplne alebo čiastočne vysporiadali s väčšinou mojich pripomienok k materiálu. Komentár preto odporúčam na schválenie.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.